

Палазова Тетяна

ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

Без володіння політичними знаннями особистість ризикує стати розмінною монетою в політичній грі, перетворитися в об'єкт маніпулювання і поневолення з боку більш активних у політичному відношенні суб'єктів. Політичні знання та культура потрібні сьогодні будь-якій людині, незалежно від її соціальної приналежності й роду діяльності. Особливо необхідні політичні знання і навички молодому поколінню.

Ключові слова: політичний аналіз, політичне прогнозування, політична система, політичні відносини.

Палазова Татьяна

ПОЛИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И ПОЛИТИЧЕСКОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ

Без владения политическими знаниями личность рискует стать разменной монетой в политической игре, превратиться в объект манипулирование и порабощение со стороны более активных в политическом отношении субъектов. Политические знания и культура нужны сегодня любому человеку, независимо от ее социальной принадлежности и рода деятельности. Особенно необходимы политические знания и навыки молодому поколению.

Ключевые слова: политический анализ, политическое прогнозирование, политическая система, политические отношения.

Palazova Tetyna

POLITICAL ANALYSIS AND POLITICAL PROGNOSTICATION

Without a domain political knowledges personality risks to become a rozminnoy coin in a political game, to grow into ob"ekt manipulation and enslavement from the side of more active in the political relation of sub"ektiv. Political knowledges and culture need today any man, regardless of its social belonging and sort of activity. Political knowledges and skills the young generation are especially needed.

Keywords: political analysis, political prognostication, political

system, political relations.

Постановка проблеми. Актуальним стало питання про способи реформування та покращення системи прийняття політичних рішень. У якості одного із шляхів розв'язання даної проблеми доречно назвати більш широке та продуктивне використання на практиці політичного аналізу – сукупності різних наукових методик, за допомогою яких можна досліджувати конкретні політичні події та політичні ситуації, будувати гіпотези з приводу їх можливого розвитку та виробляти рекомендації по прийняттю компетентних політичних рішень. Саме оволодіння навичками та професійне застосування політичного аналізу здатне здійснити якісний переворот у процесі прийняття політичних рішень

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Політичний аналіз: особливості здійснення. Політичні явища не є випадковими та ізольованими одне від одного. Усі явища політичного життя перебувають у найтіснішому взаємозв'язку та взаємозалежності. Крім того, вони мають тісні зв'язки також з демографічними, економічними, юридичними та іншими соціальними відносинами у суспільстві. Тобто політичну практику неможливо уявити без політичного аналізу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення особливостей застосування дефініцій «політичний аналіз» та «політичне прогнозування» в історичному та сучасному аспектах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Політичний аналіз (від грецьк. analysis — розкладання, розділення) — це: 1) метод, що передбачає мислене розкладання політичних явищ на окремі складові; 2) сукупність способів і прийомів прикладного дослідження політичної ситуації [168, 14].

Важко назвати однозначним визначенням поняття “політичний аналіз”, яке було б найбільше наближене до сутності політичного менеджменту. Тут якнайліпше підійде таке визначення: політичний аналіз — процес збирання і узагальнення інформації про політичну систему загалом та окремі її складові, виявлення зв'язків, взаємозалежності та механізмів взаємодії суб'єктів політичного

процесу, його закономірностей, аналогів і детермінант з метою прогнозування напрямів і майбутніх результатів, наслідків політичних дій та їх впливу на розвиток суспільства [191, 19].

Ключовим поняттям політичного аналізу є політична ідея як форма осмислення політичної дійсності.

Як провідна теоретико-прикладна галузь у комплексі політичних наук політична аналітика, а отже і політичний аналіз, сформувалися у ХХ ст.

Як прикладна дисципліна політичний аналіз виконує три основні функції [190, 23]:

- описову (відображення політичної системи, політичних явищ і процесів);
- регулятивну (надання пропозицій, рекомендацій, прогнозів щодо практичного розв'язання політичних питань і проблем);
- прогностичну (моделювання політичних процесів та їх наслідків у практичній політичній діяльності).

Науковим інструментарієм політичного аналізу є:

- системний підхід (систематизація сукупності об'єктів, виявлення їх зв'язків і взаємодій);
- структурно-функціональний аналіз (зв'язки і взаємодія груп об'єктів системи);
- порівняльний аналіз (зіставлення, виявлення аналогів, суперечностей, відмінностей, визначення динаміки в політиці);
- математико-статистичний аналіз (подання суспільно-політичних явищ, процесів у вигляді схем, діаграм, моделей)

Початок політичного аналізу знаходимо ще в релігійних міфах і легендах (понад 5 тис. років тому), пізніше — у міфах Давньої Греції, Індії, Давніх Китаю і Риму. Такий аналіз мав форму філософських трактатів, певних викладів або тлумачень законів, етичних норм тощо.

За часів середньовіччя до питань, пов'язаних з політичним аналізом (що таке політика, влада, держава тощо), звертаються Аврелій Августин, Фома Аквінський, Н. Макиавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, А. де Токвіль та інші.

Пізніше (ХІХ ст.) політичний аналіз у плані методології дослідження політики, її складових, політичних процесів глибоко розробили К. Маркс, М. Вебер, В. Парето, Г. Моска, а у ХХ ст. — К. Попер, Х. Арендт, З. Бжезинський, Е. Фромм, Р. Арон, Г. Маркузе, Д.

Истон, Г. Лассуел, інші політологи, соціальні політики, соціологи.

Як провідна теоретико-прикладна галузь у комплексі політичних наук політична аналітика, а отже і політичний аналіз, сформувалися у ХХ ст.

Як прикладна дисципліна політичний аналіз виконує три основні функції [190, 23]:

- описову (відображення політичної системи, політичних явищ і процесів);
- регулятивну (надання пропозицій, рекомендацій, прогнозів щодо практичного розв'язання політичних питань і проблем);
- прогностичну (моделювання політичних процесів та їх наслідків у практичній політичній діяльності).

Науковим інструментарієм політичного аналізу є:

- системний підхід (систематизація сукупності об'єктів, виявлення їх зв'язків і взаємодій);
- структурно-функціональний аналіз (зв'язки і взаємодія груп об'єктів системи);
- порівняльний аналіз (зіставлення, виявлення аналогів, суперечностей, відмінностей, визначення динаміки в політиці);
- математико-статистичний аналіз (подання суспільно-політичних явищ, процесів у вигляді схем, діаграм, моделей).

Політичний аналіз має яскраво виражений синергетичний характер і тому йому притаманні більшість ознак системності, тобто щонайширшого охоплення предмета аналізу.

Політичний аналіз має два основних філософських принципи, на яких він базується і практично здійснюється:

- принцип взаємозв'язку політичних явищ. Такі зв'язки є: довготривалими і короткими, істотними і неістотними, безпосередніми і непрямими, випадковими і необхідними, внутрішніми і зовнішніми;
- принцип постійного розвитку (історизму). Усі політичні явища постійно розвиваються (в часі та просторі, генетично — від зародження, становлення, до розвитку і відмирання). Принцип постійного розвитку часто називають ще принципом системності.

Політичний аналіз має окремі види (форми), серед яких вирізняють такі основні: аналіз даних, діахронний аналіз, дисперсійний аналіз, аналіз документів, кластерний аналіз, аналіз когорти, контекстуальний аналіз, кореляційний аналіз, багатомірний

аналіз, багатofакторний аналіз, синхронний аналіз, системний аналіз, структурний аналіз та ін.

Аналіз даних — емпіричний аналіз зібраних даних про політичні явища і події, політичне життя з метою отримання первинної інформації, розкриття певних зв'язків між явищами і даними, що досліджуються.

Діахронний аналіз — аналіз політичних об'єктів, явищ, подій, процесів у їх часовому просторі, тобто є змога і робиться спроба поглянути на генезу таких об'єктів і явищ, зафіксувати їх у часі.

Дисперсійний аналіз (за методом Р. Фішера) — дає змогу виявити систематичні розбіжності між результатами безпосередніх політичних змін за певних умов, що також змінюються.

Аналіз документів — один із найпоширеніших у політиці, оскільки перше, а часто і найточніше уявлення про конкретні політичні події, явища, об'єкти політики можна отримати в результаті глибокого аналізу (часто контент-аналізу) політичних документів (проекти, рішення, відозви, програми, статuti, листівки тощо).

Кластерний аналіз — метод групування певних даних про політику, об'єкти політики, політичну діяльність за певними класами. Зібрані та розподілені за класами, такі дані стають ближчими одні до одних і, отже, точнішою загальною картиною об'єкта, події тощо.

Аналіз когорти — аналіз окремих соціальних груп (груп населення) з метою визначення і фіксації найхарактерніших (і відмінних від інших груп) рис, характеристик, політичних дій, політичної поведінки. На основі таких аналізів можна зробити відповідні сьогоденні висновки і довготривалі політичні прогнози.

Контекстуальний аналіз — використовується тоді, коли виникає потреба визначити індивідуальні ознаки будь-якого політичного явища чи об'єкта політики в контексті з іншими.

Політичний аналіз має три основних компоненти, заради яких він і здійснюється:

- аналіз реально існуючої політичної ситуації;
- прогноз розвитку такої ситуації;
- прийняття відповідних компетентних політичних рішень.

Політичне прогнозування — наукове дослідження (передбачення) перспектив конкретного політичного суб'єкта, політичної ситуації та політичного процесу загалом

У прогнозуванні істотними є два аспекти:

- проорокує, описує можливі, бажані або небажані перспективи, стани, рішення;
- передбачає певне рішення завдяки усвідомленню стану проблеми, використанню інформації про можливі результати цілеспрямованої діяльності.

Для того, щоб аналізувати політичну систему суспільства, потрібно перша за все проаналізувати всі аспекти, що стосуються громадянського суспільства. Більш конкретно ознайомитися з громадянським суспільством, його особливостями та характерними рисами дозволить формулювання його поняття та визначення суттєвих ознак. У філософській, політологічній та правовій науці пропонується чимало визначень поняття «громадянське суспільство», які наголошують на тих чи інших важливих його аспектах. На першій план можуть виступати такі його сутнісні риси, як «сукупність індивідів», «не одержавлені суспільні відносини», «реалізація прав та свобод людини» тощо. Ці підходи є виправданими; з точки зору тих конкретних завдань, ними; з точки зору тих конкретних завдань, які стоять перед дослідженням громадянського суспільства в межах різних соціальних дисциплін. Громадянське суспільство є сукупністю соціальних відносин, де здійснюються основні права людини — на життя, свободу, безпеку, власність.

Вирізняють такі елементи політичної системи:

- 1) суб'єкти політики (людина, соціальні групи та утворення);
- 2) політичні інститути (держава як інститут, політичні партії та рухи), які відбивають інтереси суб'єктів політики, становлять разом політичну організацію суспільства;
- 3) політичні відносини, які складаються між структурними елементами політичної системи;
- 4) політичні норми, за допомогою яких регулюється політичне життя суспільства;
- 5) політичну свідомість, яка відображає ідеологічне та психологічне становлення до політики;
- 6) політичну діяльність як сукупність певних дій та вчинків її учасників.

Політична система суспільства — упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, що функціонують і взаємодіють

(або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі у політичній владі; це механізм організації і функціонування політичної влади.

Отже говорячи про державу, органи і організації, як особливі ланки політичної системи, нам лише залишається додати, що це є найбільша розвитку сучасного суспільства, і їхнє функціонування дозволить нам просуватися далі до більш ширшого і повного розвитку і зрештою до досконалості, а цього не було б, якщо б не було політичної системи суспільства з її функціями, задачами і цілями на майбутнє.

Політичний аналіз — це цілісна, упорядкована система відносин, дій, ідей, цілей, методів і інститутів, пов'язаних з політикою, з її розробкою та практичним здійсненням. Політична система суспільства — це складна, багатогранна система відносин державних і недержавних соціальних інститутів, які виконують відповідні політичні функції для захисту інтересів певних класів та соціальних груп. Аналізуючи цю проблему, американський політолог Р. Даль вважає, що політична система включає такі головні компоненти, як влада, керівництво або авторитет.

Формування та розвиток базових елементів політичної системи України. Система державного врядування в Україні. Законодавча, виконавча та судова гілки влади. Система стримувань і противаг та її втілення у політичній системі України. Політичні партії як важливий елемент політичної системи України. Сутність, ознаки та функції політичних партій. Зародження та основні етапи розвитку політичних партій. Типи політичних партій та партійних систем. Формування багатопартійності в Україні як чинник розвитку політичної системи. Вибори у демократичному суспільстві. Виборчі системи та їх типи. Виборчий процес в Україні: особливості втілення демократичних принципів. Проблеми та перспективи трансформації компонентів політичної системи України.

Політичні знання та культура потрібні сьогодні будь-якій людині, незалежно від її соціальної приналежності й роду діяльності. Особливо необхідні політичні знання і навички молодому поколінню, яке відрізняється великим радикалізмом суджень і дій, підвищеною сприйнятливістю до різного роду утопічних ідеологій і демагогічних закликів. Головна мета політичних прогнозів: позбавитися

небажаного, неочікуваного, незадовільного (для конкретного суб'єкта політики) розвитку політичних подій; призвичаїтися до незворотного, того, що може відбутися майже неминуче; прискорити вірогідний розвиток певного політичного явища, процесу у бажаному напрямі.

Політичні прогнози здійснюються з метою: визначення основних тенденцій у розвитку міжнародних відносин; передбачення розвитку політичних конфліктів, підсумків виборчих кампаній; визначення популярності політичних партій, громадських організацій, об'єднань, окремих лідерів, державних, громадських діячів, можливих наслідків певного політичного рішення тощо.

Основні функції політичного прогнозу:

- нормативна. Під час прогнозування максимально дотримуються певних показників, норм, намагаються реалізувати прогностичну модель;

- орієнтувальна. Йдеться про визначення суб'єктом управління найбільш реальних, оптимальних напрямів діяльності та про вибірковий підхід до інформації;

- попереджувальна. У цьому разі йдеться про попередження органу управління, суб'єкта політики стосовно можливих та реальних відхилень від існуючої прогностичної моделі.

Типи політичних прогнозів:

- наукові, нормативні, інтервальні;

- коротко-, середньо-, довготривалі.

Висновки. Особливо треба підкреслити, що використання політичного аналізу необхідне для всіх суб'єктів політичного процесу, але насамперед важливе його застосування владними структурами, оскільки їх рішення справляють найбільший вплив на характер протікання, механізми функціонування та еволюцію політичного життя суспільства.

Література

1. Горбатенко В. Принципи, методи і основні етапи політичного прогнозування // Людина і політика. — 2003. — № 5.

2. Демидов А. И., Малько А. В. Политология в вопросах и ответах. Учеб.- метод. пособие. — М., 1998.

3. Зеркин Д. П. Основы политологии: Курс лекций. — Ростов н/Д, 1996.

4. Краснов Б. И. Политическое прогнозирование // Соц.-полит. журн. — 1994. — № 11-12.
5. Ольшанский Д. Политическая психология. — СПб., 2002.
6. Политология: Курс лекций. — 4-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М. Н. Марченко. — М., 2003.
7. Политология: Словарь-справочник / М. А. Василик, М. С. Вершинин и др. — М.: Гардарики, 2000.
8. Політологія у схемах, таблицях, визначеннях: Навч. посіб. / І. С. Дзюбко, І. Г. Оніщенко, Д. Т. Лопасва та ін.— К., 1999.
9. Сергеев А. В. Предвидение в политике. — М., 1974.
10. Теорія і практика політичного аналізу: Навч. посіб. / За заг. ред. О. Л. Валевського, В. А. Ребкала. — К., 2003.

1. Gorbatenko V. Pryncy`py`, metody` i osnovni etapy` polity`chnogo prognozuvannya // Lyudy`na i polity`ka. — 2003. — # 5.
2. Demy`dov A. Y`., Mal`ko A. V. Poly`tology`ya v voprosax y` otvetax. Ucheb.- metod. posoby`e. — M., 1998.
3. Zerku`n D. P. Osnovy poly`tology`y`: Kurs lekcy`j. — Rostov n/D, 1996.
4. Krasnov B. Y`. Poly`ty`cheskoe prognozy`rovany`e // Socz.-poly`t. zhurn. — 1994. — # 11-12.
5. Ol`shansky`j D. Poly`ty`cheskaya psy`xology`ya. — SPb., 2002.
6. Poly`tology`ya: Kurs lekcy`j. — 4-e y`zd., pererab. y` dop. / Pod red. M. N. Marchenko. — M., 2003.
7. Poly`tology`ya: Slovar`-spravochny`k / M. A. Vasy`ly`k, M. S. Vershy`ny`n y` dr. — M.: Gardary`ky`, 2000.
8. Politologiya u sxemax, tably`cyax, vy`znachennyax: Navch.posib. / I. S. Dzyubko, I. G. Onishhenko, D. T. Lopayeva ta in.— K., 1999.
9. Sergeev A. V. Predvy`deny`e v poly`ty`ke. — M., 1974.
10. Teoriya i prakty`ka polity`chnogo analizu: Navch. posib. / Za zag. red. O. L. Valevs`kogo, V. A. Rebkala. — K., 2003.

Рецензент: Попков В.В. д.філософ.н., професор Одеський національний університет ім. І.І.Мечнікова

4.05.2015

